

Policy för stadsträd i Örebro kommun.

PROGRAM

Uttrycker värdegrund och önskvärd utveckling av verksamheten.

POLICY

Uttrycker ett värdegrundsbaserat förhållningssätt och principer för vägledning.

STRATEGI

Konkretiserar ett program eller en policy och utgör en grund för Prioritering.

HANDLINGSPLAN

Beskriver konkreta mål och åtgärder.

RIKTLINJER

Säkerställer ett riktigt agerande och en god kvalitet vid handläggning och utförande.

Beslutad av Kommunstyrelsen, den 13:e december 2017, § 296

Dokumentansvarig på politisk nivå: Tekniska nämnden

Dokumentansvarig på tjänstemannanivå: Parkchef

Inledning

Grönska gör stadsmiljöer mer attraktiva och särskilt *träd* är viktiga för hur vi upplever gator, torg och parker i staden. I Örebro kommun växer ett stort antal träd längs gator och i parker, och i Örebro stad finns cirka 25 000 park- och gatuträd. Dessutom finns det många träd på de kommunala bolagens marker – på förskole- och skolgårdar samt runt kommunala bostadshus och andra fastigheter.

Följande ställningstaganden omfattar *stadsträd* som växer på mark som ägs eller förvaltas av Örebro kommun eller de kommunala bolagen. Med *stadsträd* avses träd som växer i stadsmiljö i Örebro stad eller i de mindre tätorterna, det vill säga träd som växer i gatumiljö, parkmiljö och gårdsmiljö. Dessa träd står i regel som solitärer eller i mindre grupper.

Innehåll

Inledning	3
1. Ta tillvara och utveckla stadsträdens sociala, ekologiska och ekonomiska värden.	5
<i>Ställningstagande 1.1</i>	<i>5</i>
<i>Ställningstagande 1.2</i>	<i>6</i>
<i>Ställningstagande 1.3</i>	<i>6</i>
<i>Ställningstagande 1.4</i>	<i>7</i>
2. Utveckla gröna stadsrum	7
<i>Ställningstagande 2.1</i>	<i>7</i>
<i>Ställningstagande 2.2</i>	<i>8</i>
3. Säkerställ trädens överlevnad och välmående.....	8
<i>Ställningstagande 3.1</i>	<i>8</i>
<i>Ställningstagande 3.2</i>	<i>9</i>
<i>Ställningstagande 3.3</i>	<i>9</i>
Andra kommunala dokument och beslut som berör kommunens träd	10
<i>Schakta i allmän platsmark:.....</i>	<i>10</i>
<i>Standard för skyddande av träd vid byggnation</i>	<i>10</i>
<i>Ekonomisk värdering av urbana träd- Alnarpsmodellen</i>	<i>10</i>
<i>Teknisk handbok för trädvård i Örebro kommun:</i>	<i>10</i>
<i>Trädplan:</i>	<i>10</i>
<i>Riktlinjer för trädfällning på kommunal park- eller naturmark:.....</i>	<i>10</i>
<i>Uppdragsbeskrivning för trädrådet:.....</i>	<i>10</i>

1. Ta tillvara och utveckla stadsträdens sociala, ekologiska och ekonomiska värden.

Ställningstagande 1.1

Kommunens träd ska värnas och i alla sammanhang där stadsträd berörs ska trädens många värden beaktas. Alternativ till avverkning ska alltid övervägas.

Träd bidrar till en bättre och bestående stadsmiljö genom olika ekosystemtjänster. Genom att ta hänsyn till dessa i stadsplaneringen kan vi skapa samhällsekonomiska vinster. Exempel på värden och tjänster som stadsträden bidrar med är:

- **Estetiska värden.** Träd ger stadsrummet karaktär och bidrar ofta med stora skönhetsvärden. Lövträdens årstidsskiftningar skapar variation i stadsmiljön.
- **Bättre lokalklimat.** Träd renar luften från stoft och andra föroreningar. De verkar även som naturliga luftfuktare och reglerar temperaturen genom att ge skugga på dagen och minska värmeutstrålningen om natten.
- **Påverkar folkhälsa.** Gröna miljöer har positiva effekter för både fysisk och psykisk hälsa. Vistelse i gröna miljöer minskar stressrelaterade symptom och stimulerar till fysisk aktivitet. I barns lekmiljöer är trädskugga en viktig hälsoaspekt för att undvika överexponering av skadlig UV-strålning.
- **Biologisk mångfald.** Träd utgör ofta livsmiljö för många olika arter, där framför allt småfåglar och sångfåglar är uppskattade inslag i stadsmiljön. Särskilt äldre träd kan hysa en stor mångfald av arter.
- **Kulturhistoriska värden.** Äldre träd utgör ett levande kulturarv och många människor har också känslomässiga band till de stora och gamla träden.
- **Skärmar av störningar.** Träden har en vinddämpande effekt och bidrar till att skärma av störande element som till exempel vägtrafik.
- **Ökar fastighetsvärden.** Undersökningar har bland annat visat att bostäder som ligger nära attraktiva parker har högre försäljningspriser.
- **Minskar energikostnader.** Träd med en bra placering vid byggnader bidrar med skugga och skyddar mot vindavkylning, vilket kan innebära minskade kostnader för uppvärmning och kylning.

Ställningstagande 1.2

När stadsträd avverkas ska de kompenseras. Detta gäller även vid andra åtgärder som innebär att trädets överlevnad eller vitalitet äventyras.

Kompensationsåtgärder ska utgå från en utredning som identifierar trädets ekologiska, sociala och ekonomiska värden och så långt det är möjligt ersätta dessa. Utredningen ska göras av sakkunnig inom trädvård och ska innehålla en värdering enligt kommunen beslutad värderingsmetod.

Minst ett nytt träd ska planteras för varje stadsträd som tas bort. Där det är möjligt ska nedtagna träd ersättas inom närområdet. Storleken på träden ska beaktas för att bedöma behovet av att ersättningsträd i större storlekar planteras.

Vilka träd som är relevanta att värdera och ersätta är en bedömningsfråga. I första hand görs en bedömning av trädansvarig tjänsteman, men vid stora målkonflikter kan frågan lyftas till trädråd eller nämnd. Ställningstagandena avser träd som bedöms tillföra relevanta värden till den plats där de växer. De avser inte åtgärder som till exempel gallring av träd i parkskog, röjningar i trygghetsskapande syften, eller nedtagning av träd som en del av ordinarie trädvård.

Ställningstagande 1.3

Samråd ska alltid ske med tjänstemän kunniga inom trädvård och naturvård vid åtgärder som berör stadsträd med särskilda värden.

Vissa träd har särskilt höga värden. Det gäller träd som är gamla eller grova, alléträd, samt träd som har stor betydelse för enskilda platsers karaktär och identitet. Träd med särskilda värden:

- **Gammalt träd:** bedöms vara äldre än 100 år.
- **Grovt träd:** har en stamdiameter över 60 cm i brösthöjd.
- **Träd med höga biologiska värden:** träd hyser ofta fler arter ju äldre de blir. Träd med håligheter och olika former av död ved hyser också fler arter och kan utgöra boplatser för bland annat fåglar och fladdermöss.
- **Träd med höga kulturhistoriska värden:** dessa träd har ofta planterats med ett tydligt syfte, till exempel i förgårdsmark, parker, i en allé eller som vård- och prydnadsträd. Deras värde är ofta kopplat till den omgivande kulturhistoriska miljön. Träden kan visa på äldre tiders brukssätt som till exempel tidigare hamlade träd, eller ingå i en tidstypisk gestaltning av platsen.
- **Träd med höga estetiska värden:** enskilda träd kan ha stor betydelse för upplevelsen av en plats. Det kan till exempel vara solitära träd på en i

övrigt trädfri plats, eller träd som har stort skönhetsvärde genom rik vårblomning eller en särskilt välutvecklad krona.

- **Unika träd:** vissa träd beskrivs bäst som *unika*, som till exempel Von Akens kastanjeträd. Unika träd kan till exempel vara det enda trädet av en viss art i staden, eller träd med en särskild historia knuten till sig.

Ställningstagande 1.4

Vid avverkning av träd ska möjligheten att lämna död ved på lämplig plats för att gynna biologisk mångfald alltid beaktas.

Träd har en mycket stor betydelse för andra levande organismer. Lavar, mossor och insekter lever på trädstammar och grenar, och veden inuti träden är föda och barnkammare för svampar och insekter. Håligheter i träd är boplatser till många olika djur, som till exempel fåglar, fladdermöss, ekorrar och ödlor. Ju äldre träden blir, desto högre biologiska värden har de ofta. Döda träd och död ved är viktigt för väldigt många arter. Eftersom grov död ved från gamla träd i stort sett försvunnit från dagens produktionsskogar, så är veden från nedtagna stadssträd en resurs som på rätt plats kan bidra till höga biologiska värden.

2. Utveckla gröna stadsrum

Ställningstagande 2.1

I Örebro kommun ska träd användas medvetet för att skapa intressanta och trivsamma stadsrum. Trädbeståndet ska utvecklas för att bidra till ett bättre lokalklimat och till attraktiva gatu-, torg-, park-, och bostadsmiljöer. Antalet gator med trädplanteringar ska öka.

Träd är ett viktigt stadsbyggnadselement, precis som byggnader. Träden kan hjälpa till att förtydliga stadens struktur, skapa olika karaktärer samt göra hela stadsmiljön mer attraktiv. All planering av träd ska bidra till att skapa intressanta stadsrum och förstärka en karaktär. Det finns många sätt att placera träd i staden. Oavsett om man ska plantera ett enda exemplar, en grupp eller en allé av träd, är det viktigt att fundera på hur de ska förhålla sig till och påverka omgivningen.

Barns lekmiljöer i parker och på förskole- och skolgårdar är platser där träd är särskilt viktiga och bidrar med bland annat hälsovärden genom skugga, lekvärden som klätterträd och genom att tillföra lekmaterial som löv och grenar, samt andra miljöaspekter som rumsbildning och estetiska värden.

Nya områden ger nya möjligheter att skapa kulturhistoria. Vi ska lära av historien och ta stora grepp när vi använder träd som ett levande byggmaterial. Vid planering av nya stadsrum, exempelvis gator, torg och parker, är det viktigt att

redan från början se till att det finns tillräckligt mycket utrymme för träden att växa både över och under mark.

Ställningstagande 2.2

Vid nyplantering ska "rätt träd på rätt plats" eftersträvas. Planteringsplatsens förutsättningar, kulturhistoriska värden, upplevelsevärden, strävan efter en minskad sårbarhet i trädbeståndet och trädens betydelse för biologisk mångfald ska beaktas.

Alla träd är beroende av den miljö där de växer och stadsmiljön innebär många utmaningar för trädens hälsa. De rådande förhållandena på platsen måste därför analyseras och vägas in i valet av lämpliga arter och vilken typ av markuppbyggnad som är lämplig. Utrymme under och ovan mark, mikroklimat och tillgång till och flöde av vatten är exempel på platsspecifika faktorer som ska beaktas.

Artval ska också styras av de ekologiska, sociala och ekonomiska värden som specifika trädslag kan bidra med. Platsens historia och det önskade uttrycket är viktiga faktorer i val av karaktärsdrag, som till exempel blomning, höstfärg, täthet och textur på bladverk. Ekonomiska faktorer som arters särskilda skötselkrav eller livslängd ska också beaktas redan vid planering. Genom att bara använda ett fåtal arter i stadsmiljön ökar man känsligheten för spridning av skadedjur och sjukdomar och sårbarheten för framtida klimatförändringar. Ett mer varierat trädbestånd ska därför främjas med utgångspunkt i arter som kan bidra med andra mervärden som till exempel en ökad biologisk mångfald, bullerdämpning, att rena luften från partiklar eller kan hantera en ökning av nederbörd eller torka.

Många av stadens träd är planterade i samband med ursprunglig planering och anläggning av parker, stadsdelar och gatunät. Träd kan också vara viktiga inslag i andra kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Ur ett kulturhistoriskt perspektiv är det viktigt att bevara de tidstypiska och ursprungliga karaktärerna som dessa träd representerar.

3. Säkerställ trädens överlevnad och välmående

Ställningstagande 3.1

Nya träd ska ges tillräckligt utrymme och andra förutsättningar för att få önskad tillväxt och utveckling. Plantering och skötsel av stadsträd ska ske utifrån de riktlinjer som gäller för trädvården i Örebro kommun.

Träd i staden lever ett stressat liv och de behöver ordentligt med utrymme både ovan och under mark för att utvecklas normalt. Rötterna tar minst lika stort

utrymme som trädkronan. För att säkerställa att träden får så bra förutsättningar som möjligt är det, vid planering, projektering och utförande av markarbeten i stadsmiljön, viktigt att alla inblandade parter har kunskap om träd och dess livsbetingelser samt att de tekniska föreskrifter som finns följs.

En god start är viktigt för att träden ska kunna motstå stadens påfrestningar. Markuppbyggnad, plantering, uppbindning och etableringsskötsel ska därför alltid utföras enligt park- och naturförvaltningens gällande anvisningar och utifrån det dagsaktuella klimatförhållandet på platsen. Tidig samordning med ledningsägare är även viktig, för att förebygga framtida problem på grund av schaktarbeten.

Ställningstagande 3.2

Samråd ska alltid ske med tekniska förvaltningen vid alla markarbeten eller andra tillfälliga eller permanenta förändringar som kan påverka park- och gatuträd på allmän platsmark.

Rotskador är en av de vanligare orsakerna till att ett träd minskar i vitalitet och så småningom dör. Då det grävs mycket i stadsmiljön är detta ett ökande problem. Alla som ansvarar för markarbeten i närheten av befintliga träd ska därför ha kunskap om trädens betydelse för staden och hur träden påverkas av rotskador. All schakt och markuppbyggnad ska utföras enligt gällande anvisningar, så att träden inte tar skada.

Vid nya ledningsdragningar eller arbete på befintliga ledningar har ledningsägare en skyldighet att informera om en schakt ska utföras inom eller i nära anslutning till rotzonen för ett befintligt träd. Rotzonen beräknas generellt som 4 meter utanför trädkronans droplinje, men kan variera beroende på trädets livsmiljö och art, så försiktighetsprincipen ska gälla.

Vid markarbeten ska angränsande träd skyddas både från mekaniska skador på stam och grenar och från belastningsskador på rotsystemet. Det är viktigt att kontroll och uppföljning av markarbeten sker kontinuerligt. Träd som måste avverkas ska värderas och överenskommelse om ersättningskrav fastställas i samband med att ett eventuellt tillstånd ges.

Ställningstagande 3.3

För träd som skadas eller avverkas utan överenskommelse vid schakt, byggnation eller entreprenad på allmän platsmark ska ersättningskrav utgå.

Andra kommunala dokument och beslut som berör kommunens träd

Schakta i allmän platsmark:

Anger gällande hänsynregler och bestämmelser vid schaktning på allmän platsmark.

Standard för skyddande av träd vid byggnation

Nationellt framtagen standard för hänsynregler vid schaktarbeten där träd berörs. Standarden är beslutad som gällande regler av tekniska nämnden och förtydligar regler i Schakta i allmän platsmark.

Ekonomisk värdering av urbana träd- Alnarpsmodellen

Nationellt framtagen värderingsmetod för urbana träd. Metoden är beslutad som aktuell värderingsmetod av tekniska nämnden.

Teknisk handbok för trädvård i Örebro kommun:

Beskriver vilka metoder som används för bland annat plantering, skötsel och beskärning.

Trädplan:

Ett inspirationsdokument och översiktligt planeringsdokument för utveckling av trädmiljöer i Örebro stad.

Riktlinjer för trädfällning på kommunal park- eller naturmark:

Anger kommunens handläggning och hantering av önskemål från privatpersoner om fällning av kommunalt ägda träd.

Uppdragsbeskrivning för trädrådet:

Beskriver trädrådets uppbyggnad och vilka ärenden som hanteras i detta forum.